

лекційної монети виходячи з металу монети та його ваги, тиражу, тематики та дизайну, ціни монети, соціальної стабільності колекціонера на підставі розроблених матриць попарних порівнянь для кожного з елементів її структури, що знаходяться на першому та нижчих рівнях ієрархії, та обчислених вагових коефіцієнтів. На їх базі була виведена функція визначення привабливості колекційної монети та потреби випуску колекційної монети в залежності від отриманої оцінки її привабливості.

Література

1. Вітлінський В. В., Пернарівський О. В., Наконечний Я. С. Кредитний ризик комерційного банку. — К.: Знання, КОО, 2000. — 251 с.
2. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник. — К.: КНЕУ, 2000. — 292 с.
3. Романенко Л. Ф. Банківський маркетинг. — К.: Вид. дім «Ін Юре», 2001. — 483 с.
4. Сергєєва Л., Т. Блаженкова Т. Моделювання й аналіз структури діяльності банку// Банківська справа. — 2003. — № 5. — С. 6—9.
5. Ставицький А. Принципи вибору моделей для прогнозування економічної інформації // Банківська справа. — 2000 — № 6. — С. 58—60.
6. Теория игр: Учеб. Пособие / Петросян Л. А., Зенкевич Н. А., Семина Е. А. — М.: Высшая школа, Книжный дом «Университет», 1998. — 304 с.

Т. Д. Косова

Донецький державний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського

РОЛЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ У СТАНОВЛЕННІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Кожна країна має свою унікальну модель фінансової системи. Безперечно, що перш ніж запозичувати надбання розвинених країн Європи і визначати пріоритети подальшого розвитку фінансової системи, слід виявити позитивні та негативні моменти кожної з моделей. Волтер виділяє чотири системи: систему, засновану на приватному капіталі (equity market system); систему, засновану на переважному контролі банківського сектору (bank-based system); систему банківсько-промислових холдингів (bank-industry crossholding) та

фінансову систему під державним контролем (state-led financial market system) [1]. Звичайно, цей поділ є дещо умовним, адже кожній системі тією чи іншою мірою притаманні певні елементи іншої. Розглядаючи особливості цих фінансових систем, можна помітити розвиток окремих елементів кожної і в Україні. Можна констатувати, що окремі риси кожної з наведених вище систем притаманні якоюсь мірою і Україні. Проте її фінансова система є ще дуже відсталою від розвитку будь-якої з цих систем [2].

Україна, як і більшість країн Центрально-Східної Європи, пішла шляхом створення банківсько-орієнтованої моделі структурної організації фінансової системи, за основу якої взято німецьку модель універсального фінансування комерційними банками. Проте деякі елементи формувалися на основі ринково орієнтованої (англосаксонської) моделі, наприклад, система державного моніторингу учасників ринку цінних паперів створювалася за американським типом, а інфраструктурні інститути — за принципами, які близькі до директив Європейського співтовариства.

Найхарактернішим прикладом реалізації сучасної концепції «загальних фінансів» є, в першу чергу, інтенсивна співпраця між банками та страховими установами, початок якої було закладено на ниві страхування кредитів. У цьому виді страхування знайшли тісне поєднання основні види діяльності банків та страхових установ. Сьогодні ця співпраця розвивається вже не лише по лінії простого взаємного обслуговування своїх установ, а й набуває багатопластового, взаємопроникаючого міжгалузевого, міжринкового характеру [3].

Інтеграція страхового ринку у регіональному та глобальному вимірах набирає дедалі чіткіших форм. Окремі дослідники страхових проблем стверджують, що процес інтеграції страхового бізнесу є визначальною, новою ознакою його хронологічної періодизації. Тобто початок сучасного, вже третього етапу становлення європейського страхового ринку вони безпосередньо пов'язують зі створенням у 1953 р. Європейського комітету по страхуванню, на який покладена місія визначення і реалізації стратегічних завдань загальноєвропейського ринку. Погоджуючись з наведеною оцінкою нових тенденцій, варто зазначити, що на ринку страхового обслуговування фінансових ризиків, зокрема у секторі страхування кредитів, інтеграційні процеси мають далеко більшу історію та досвід [4].

Ряд авторів визначають, що страхування кредитів під інвестиції здійснюється на базі операції з придбання інвестиційних засобів за рахунок наданих постачальниками кредитів. Більш популяр-

ним є страхування матеріальних кредитів, виданих для інвестиційної діяльності. На відміну від них фінансові (банківські) кредити оцінюються як нестрахувальні (через меншу певність щодо їх цільового використання) [5].

Інвестиційний ринок поповнюється новими інструментами, які збільшують можливості вигідного інвестування коштів. Таким є, зокрема, «сек'юритизація», яка отримала характер стійкої тенденції на сучасних фінансових ринках. Поступове витіснення традиційного банківського кредитування емісією цінних паперів вважається першим етапом процесу сек'юритизації («*primare*» Securitisation), а також перетворення існуючих прав вимог у позики, які називають вторинною сек'юритизацією («*sekundere*» Securitisation), або (Asset Backed Securities [ABS]). Операцію сек'юритизації активів господарського суб'єкта часто прирівнюють до факторингової операції, оскільки в обох випадках йдеться про продаж ресурсів. Однак, її відмінністю і суттєвою перевагою є можливість попереднього «розпорошення» ризику операції на багатьох інвесторів, а не перенесення його (як у випадку факторингу) на одного її учасника. Разом з тим, частка кожного інвестора, обтяжена ризиком, вимагає фінансового захисту.

Однією із форм страхування є пенсійне. Запровадження нової системи пенсійного забезпечення в Україні є прикладом вдалого поєднання регулятивних актів загального характеру та специфічних вимог сьогодення. Згідно із законодавством банки відіграватимуть у ній важливу роль. Активна позиція банків як суб'єктів ринку пенсійного страхування та забезпечення передбачена одночасно й у системі державного пенсійного страхування, й у системі недержавного пенсійного забезпечення [6].

На першому рівні, у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, банківська установа може діяти як уповноважений банк та зберігач. Уповноваженим може бути будь-який банк, визначений правлінням Пенсійного фонду. Він має проводити розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду та зберігати резерв коштів для поточних потреб фонду. Банк-зберігач виконує функцію зберігання резерву коштів Пенсійного фонду для покриття дефіциту бюджету майбутніх періодів.

Другий рівень нової пенсійної системи представлений накопичувальною системою та передбачає створення за оптимістичними прогнозами у 2007 р. Накопичувального фонду — цільового позабюджетного фонду. Адміністративне управління Накопичувальним фондом буде здійснювати виконавча дирекція Пенсійного фонду. У системі другого рівня загальноо-

бов'язкового державного пенсійного страхування банківська установа виконує функцію зберігача, тобто здійснює операції щодо зберігання та обслуговування коштів Накопичувального фонду. Банк надає фонду й інформацію стосовно чистої вартості його активів.

На третьому рівні, у системі недержавного пенсійного забезпечення, банківські установи можуть виступати як безпосередні учасники шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків та виконуючи функції зберігача.

Таким чином, для вітчизняної банківської системи одним зі шляхів залучення довгострокових ресурсів і збільшення можливостей довгострокового кредитування є злиття банківського бізнесу з бізнесом страхових компаній та пенсійних фондів, які акумулюють значні кошти населення. Тому вивчення та аналіз позитивних аспектів і проблем, які можуть виникнути при злитті банків з пенсійними фондами і страховими компаніями, є дуже актуальним. Зазначимо низку переваг, які є специфічними для злиття банків, страхових компаній та пенсійних фондів [7]: подібність технологій управління активами та оцінки ризиків; можливість об'єднання персоналу і технічних засобів, які використовуються для управління та оцінки ризиків. Програмні продукти, що використовуються для моделювання та прогнозування ризиків, а також утримання висококваліфікованого персоналу, який здійснює оцінку ризиків, є досить дорогими, тож об'єднання бізнесу може сприяти суттєвому скороченню таких витрат; зменшення трансакційних витрат по всьому циклу руху грошей від їх залучення до розміщення; диверсифікація фінансових ризиків; залучення стабільних довгострокових ресурсів для банків; можливість поліпшення якості та ефективності управління ресурсами і притаманними їм ризиками для пенсійних фондів; можливість створення уніфікованої фінансової торгової марки. При цьому компанії досягають так званого ефекту «синергії» — додаткової вигоди від об'єднання ресурсів компаній, що проявляється в таких позитивних перевагах [8]: збільшення доходів за рахунок розширення спеціалізації, поліпшення маркетингу та посилення позиції на ринку; зменшення витрат за рахунок вертикальної інтеграції та економії на взаємодоповнюючих ресурсах; оптимізація оподаткування; зниження вартості капіталу.

Таким чином, банківська система України активно рухається у напрямі створення «фінансових супермаркетів». Злиття зі страховими компаніями та пенсійними фондами може стати для банків єдиним надійним засобом збереження власних конкурентних позицій на ринку банківських та фінансових послуг. Одночасно спо-

стерігається тенденція до їх інтеграції, коли фінансова послуга поєднує в собі продукти як банківської установи, так і пенсійного фонду, страхової, лізингової чи факторингової компанії.

Література

1. *Walter I., Roy C. Smith.* High Finance in the Euro Zone. — Prentice Hall, 2000.
2. *Кульпінський С.* Шляхи подальшого розвитку фінансових інновацій в Україні // Банківська справа. — 2003. — № 1. — С. 27—37.
3. *Клапків М.* Внутрішні чинники зближення страхових ринків країн-членів Європейського Союзу / Вісник Тернопільської академії народного господарства. Науковий журнал. Спеціальний випуск № 15. Частина 1. — Тернопіль: Економічна думка, 2000 — С. 115—119.
4. *Клапків М. С.* Страхування фінансових ризиків: Монографія. — Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш. — 2002. — С. 360—361.
5. Страхування: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець, д-р екон. наук, проф. — К.: КНЕУ, 1998. — С. 254.
6. *Грабенко О. В.* Страхування ризиків інвестиційної діяльності // Фінанси України. — 2003. — № 9. — С. 124.
7. *Гриценко Р.* Тенденції банківського бізнесу: злиття банків, страхових компаній та пенсійних фондів // Вісник НБУ. — 2004. — № 4. — С. 15—17.
8. *Цисарь И. Ф., Чистов В. П., Лукьянов А. И.* Оптимизация финансовых портфелей банков, страховых компаний, пенсионных фондов. — М.: Дело, 1998. — С. 14.

П. Я. Кравчук

Луцький державний технічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНКИ РІВНЯ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Ефективність банківського бізнесу в значній мірі залежить від спроможності кредитного відділу визначати реальний рівень платоспроможності позичальників. Тому розробка та вдосконалення різноманітних методик оцінки платоспроможності підприємств, рівня їх корпоративної безпеки є дуже важливим завданням для вітчизняної науки.